

УДК 378.014.6 (417)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-108-1-175-186>

КВАЛІФІКАЦІЙНІ РАМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

С. Ф. Рашидов

ORCID 0000-0002-0289-8390

М. В. Роганова

ORCID 0000-0003-3616-2282

С. С. Рашидова

ORCID 0000-0002-2573-4276

В статті надана характеристика, розкрито значення та цілі кваліфікаційних рамок Європейського простору вищої освіти.

Зазначено, що формування Європейського простору вищої освіти ґрунтується на розробці сумісної і зрозумілої системи структур ступенів на європейському рівні, яка сприяла б розвитку мобільності, прозорості та визнанню кваліфікацій у вищій освіті між країнами. Дискусії з цього питання призвели до створення загальних європейських кваліфікаційних рамок (структури кваліфікацій). Усі країни, що беруть участь у Болонському процесі, взяли зобов'язання створити національні рамки кваліфікацій, сумісні з європейськими рамками. Національні заклади вищої освіти мають забезпечити відповідність навчальних програм стандартам, зазначеним у національній та європейській рамках кваліфікацій.

Акцентовано, що універсальної системи кваліфікацій не існує. Але за допомогою Європейської рамки кваліфікацій держави можуть порівнювати кваліфікації та заохочувати до навчання. З метою реалізації взятих на себе міжнародних зобов'язань Україна розробила власну Національну рамку кваліфікацій і створила Національне агентство кваліфікацій. Європейською Комісією в січні 2023 року надані рекомендації щодо посилення української Національної рамки кваліфікацій і зміцнення її зв'язку з Європейською рамкою кваліфікацій.

Ключові слова: Болонська Декларація, Європейський простір вищої освіти, кваліфікаційна рамка, дескриптори кваліфікацій, Європейська кваліфікаційна рамка, Національна рамка кваліфікацій.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Формування Європейського простору вищої освіти від самого початку ґрунтувалося на розробці сумісної і зрозумілої системи структур ступенів на європейському рівні, яка сприяла б розвитку мобільності, прозорості та визнанню кваліфікацій у вищій освіті між країнами. Продовження дискусії з цього питання призвело до створення загальних європейських кваліфікаційних рамок (структури кваліфікацій) і обіцянки міністрів розробити сумісні національні кваліфікаційні рамки для вищої освіти. Усі країни, що беруть участь у Болонському процесі, взяли зобов'язання створити національні рамки кваліфікацій, сумісні з європейськими рамками. Національні заклади вищої освіти мають забезпечити, щоб їхні навчальні програми відповідали стандартам, зазначеним у національній та європейській рамках кваліфікацій. «Щоб дати відповідь на виклики світу, що змінюється, потрібні нові вміння та кваліфікації, які зможуть перетинати кордони. Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК) може сприяти забезпеченню прозорості й визнанню кваліфікацій між країнами. Це має визначальне значення для мобільності, оскільки дає змогу учням, студентам, професіоналам, мігрантам і біженцям працювати й навчатися в усьому світі» (Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і української Національної рамки кваліфікацій, 2023).

Всезагальної системи кваліфікацій не існує. Але за допомогою Європейської рамки кваліфікацій держави можуть порівнювати кваліфікації та заохочувати до навчання.

Дослідження сучасної проблематики з питань кваліфікаційних рамок Європейського простору вищої освіти висвітлюють такі науковці, як: І. Бабін, Я. Болубаш, З. Згуровський, В. Журавський, І. Коваль, В. Кремін, С. Миколаєва, М. Степко та ін.

Метою статті є обґрунтування сутнісної характеристики, значення та цілей кваліфікаційних рамок Європейського простору вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уперше в рамках Болонського процесу завдання розроблення Всеосяжної структури кваліфікацій (рамок кваліфікацій) для Європейського простору вищої освіти було поставлено в доповіді Європейської асоціації університетів і в Берлінському комюніке (2003 р.): «Міністри рекомендують країнам, які підписали Болонську декларацію, розробити для своєї вищої освіти систему порівнянних і співставних кваліфікацій, у яких кваліфікації будуть описані в термінах робочого навантаження, рівня підготовки, результатів навчання, компетенції та напряму діяльності. Міністри також беруть на себе відповідальність сприяти створенню рамкової системи кваліфікацій

(кваліфікаційної рамки) для Європейського простору вищої освіти. У такій системі мають бути зазначені відмінності в можливостях працевлаштування людей, які мають ступені, отримані після першого або другого циклу навчання. Ступінь має визначати загальний напрям і рід занять, а система кваліфікацій має враховувати все розмаїття індивідуальних потреб, академічних успіхів і попиту на ринку праці. Ступінь, здобутий після завершення першого циклу навчання, має давати доступ до навчальних програм другого циклу, як це і позначено в Лісабонській конвенції. Ступінь, здобутий після другого циклу навчання, дає змогу переходити до навчання в аспірантурі» (Realising the European Higher Education Area, 2003). Ідентифікація першого і другого циклів навчання в рамках Болонської Декларації (1999) була першим кроком до розбудови загальної кваліфікаційної структури Європейського простору вищої освіти (The Bologna Declaration of 19 June 1999). При створенні цього початкового поділу між циклами було встановлено перші елементи структури кваліфікацій.

У Бергені (19-20 травня 2005 р.) міністри вищої освіти ухвалили загальні кваліфікаційні рамки для Європейського простору вищої освіти, що включають три цикли і загальний опис кожного циклу, який базується на результатах навчання і компетенціях, кількості кредитів на першому і другому рівнях. Вони зобов'язалися розробити національні рамки кваліфікацій, зіставні із загальними кваліфікаційними рамками Європейського простору вищої освіти. У тексті Бергенського комюніке говориться: «Ми приймаємо Всеосяжну структуру кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти, що містить у собі три цикли (зокрема, в національних контекстах, можливість проміжних кваліфікацій), універсальні дескриптори для кожного циклу на базі результатів і компетентностей, а також діапазон кредитів для першого і другого циклів. Ми беремо на себе зобов'язання створити національні структури кваліфікацій, сумісні із Всеосяжною структурою кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти» (The European Higher Education Area – Achieving the Goals, 2005).

У Лондонському комюніке 2007 міністрами сказано: «Кваліфікаційні рамки є важливим інструментом у досягненні порівнянності та прозорості в межах Європейського простору вищої освіти і сприяють пересуванню учнів як усередині, так і між системами вищої освіти. Вони мають допомогти вишам на основі результатів навчання і кредитів створити модулі та навчальні програми, а також поліпшити процес визнання кваліфікацій і всіх форм попередньої освіти. Ми відзначаємо, що у створенні національних кваліфікаційних рамок був досягнутий початковий прогрес, що вимагало великих зусиль. До 2010 року ми зобов'язуємося створити такі національні

кваліфікаційні рамки, підтвержені кваліфікаційними рамками Європейського простору вищої освіти. Усвідомлюючи те, що завдання вимагає багато зусиль, ми просимо консула Європи підтримати обмін досвідом у розробці національних кваліфікаційних рамок. Ми наголошуємо, що метою створення кваліфікаційних рамок є сприяння мобільності студентів і викладачів, поліпшення працевлаштування» (London Communiqué, 2007).

Оскільки кваліфікації формуються та існують у межах національних або взаємопов'язаних систем, структуру назвали кваліфікаційні рамки Європейського простору вищої освіти.

Кваліфікаційна рамка – опис кваліфікації, що ґрунтується на результатах навчання, компетенціях та обсязі кредитів. Кваліфікаційні рамки Європейського простору вищої освіти уможливають прозорість відносин між європейськими національними кваліфікаційними рамками вищої освіти.

Кваліфікаційна рамка – це всебічні вимоги, що визначають навчальне навантаження, рівень, якість, кінцеві результати та профіль навчання. Кваліфікаційні рамки сприяють: розробці навчальних планів і програм; мобільності студентів і випускників; визнанню термінів навчання.

Як у Європейській рамці кваліфікацій у галузі вищої освіти, так і в Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж усього життя використовуються рівневі дескриптори – опис загальних для певного рівня освіти очікуваних результатів навчання, тобто знань, розуміння, умінь, навичок, здібностей застосовувати їх на практиці. Інакше кажучи, дескриптори – це опис того, що має знати, розуміти та/або вміти учень по завершенню навчальної програми, узагальнені описи типових очікувань щодо досягнень і здібностей.

Після Празької конференції міністрів вищої освіти європейських країн (2001) було вирішено доповнити структуру Болонських ступенів дескрипторами (описами) кваліфікацій. В основу було покладено Дублінські дескриптори (2005), що описують суть і природу кваліфікації загалом, не мають вузькопредметного характеру і не обмежені академічною або професійною сферою. Середні трудовитрати для досягнення навчальних результатів певного рівня вимірюються в залікових одиницях (Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education, 2001).

Дескриптори кваліфікацій були пізніше використані під час розроблення Всеосяжної структури кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та національних кваліфікаційних структур, а також у системах забезпечення якості вищої освіти європейських країн і під час формування освітніх стандартів/еталонів і програм.

Дескриптори сприяють підвищенню прозорості вищої освіти на європейському просторі, визнанню здобутих ступенів і мобільності студентів.

Європейські рамкові описи кваліфікацій – дескриптори (узагальнені описи) результатів навчання, прийняті в Європі як орієнтири під час проєктування освітніх програм. Нині найвідомішими є дві системи: Рамковий опис кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Framework for Qualifications of the ENEA) і Європейські рамкові описи кваліфікацій для навчання впродовж усього життя (The European Qualifications Framework for Lifelong Learning – EQF). У Болонському процесі можна говорити про чотири дескриптори для кваліфікацій/ступенів вищої освіти, тобто кваліфікаційна рамка Європейського простору вищої освіти включає переліки результатів навчання для чотирьох рівнів.

Кваліфікаційні рамки вийшли за межі Болонського процесу, оскільки для Євросоюзу було також розроблено європейські кваліфікаційні рамки для навчання впродовж усього життя.

У Лондонському комюніке 2007 р. міністри заявили: «Ми задоволені тим, що національні кваліфікаційні рамки, які поєднуються з кваліфікаційними рамками Європейського простору вищої освіти, будуть також поєднані із запропонованими Європейською Комісією європейськими кваліфікаційними рамками для навчання впродовж усього життя» (London Communiqué, 2007).

Рекомендація була офіційно прийнята Європейським парламентом і Європейською радою в лютому 2008 року. Цей документ охоплює всі рівні та галузі освіти і систем підготовки кадрів, хоча в деяких моментах він не узгоджується з європейською кваліфікаційною рамкою.

Важливість Європейських рамок як критерій якості у встановленні всеосяжних міжнародних рамок полягає в тому, що вони забезпечують загальне розуміння рівнів вищої освіти, до яких мають прагнути ЗВО. Рамки кваліфікацій є важливими елементами процесу забезпечення якості освіти, оскільки в них для здобувачів, роботодавців і широкої публіки викладаються прозорі визначення рівнів, яких можна очікувати від кваліфікацій на території країн-учасниць.

Європейська кваліфікаційна рамка передбачає надання допомоги при визначенні кваліфікацій у всій Європі. Документ спрямований на досягнення двох цілей:

- сприяння мобільності між державами-членами;
- полегшення процесу навчання протягом усього життя.

Досягнення обох цілей є обов'язковим для того, щоб створити робочі місця більшої кількості та кращої якості, а також забезпечити більш

економічне зростання. Вони допомагають Європі приймати виклики високорозвиненої економіки, що базується на знанні. У центрі Європейської кваліфікаційної рамки перебувають вісім рівнів рекомендацій, що охоплюють весь спектр – від основних знань і аж до провідних кваліфікацій. На цих рівнях описується, які знання, навички та компетенції мають учні, незалежно від того, де ці кваліфікації були придбані. Європейська кваліфікаційна рамка означає відмову від введення навчальної інформації (термін навчального процесу, вид закладу) і перенесення акценту на результати навчання, що дає змогу:

- узгоджувати між собою вимоги на ринку праці (знання, навички та компетенції) і пропозицію щодо навчання та підвищення кваліфікації;
- визнавати дійсним формальне та неформальне навчання;
- співвідносити і використовувати кваліфікації в різних країнах, а також у різних системах навчання та підвищення кваліфікації.

Європейська кваліфікаційна рамка як інструмент для сприяння навчанню впродовж усього життя охоплює загальну освіту та освіту дорослих, професійне навчання та підвищення кваліфікації, а також вищу освіту. Вісім рівнів Європейської кваліфікаційної рамки охоплюють усі кваліфікації, від закінчення обов'язкової школи до кваліфікацій, які отримують на найвищому ступені академічної або професійної освіти та підвищення кваліфікації.

Рекомендація передбачає, що держави-члени приведуть у відповідність свої національні кваліфікаційні системи до Європейської кваліфікаційної рамки, а індивідуальні свідоцтва та дипломи матимуть посилення на Європейську кваліфікаційну рамку.

Неодмінною умовою функціонування Європейської рамки кваліфікацій у галузі вищої освіти та її реалізації як засобу поліпшення міжнародної прозорості, мобільності та визнання є наявність національних кваліфікаційних рамок, що працюють. Національна кваліфікаційна рамка – опис національної системи освіти, що визначає сутність і взаємозв'язок усіх рівнів кваліфікації та інших можливих результатів навчання в єдиній для даної країни схемі. Національна кваліфікаційна рамка використовує відповідні інструменти прозорості, як-от: Додаток до диплома, кредитну систему та Європаспорт.

Національна кваліфікаційна рамка має відповідати низці критеріїв, а кожній з країн-учасниць необхідно домагатися перевірки та підтвердження (верифікації) сумісності своєї національної кваліфікаційної рамки з Європейською рамкою кваліфікацій у галузі вищої освіти. Серед основних переваг національних рамок учасники болонських семінарів виокремлюють такі: полегшення визнання, усунення перешкод до мобільності студентів,

краща інформованість про системи вищої освіти і кваліфікації, які присуджуються в країнах-партнерах. Учасники семінарів також визнають, що надійність національних структур тільки зростає, якщо вони будуть пов'язані з національною системою забезпечення якості.

Застосування кваліфікаційних рамок у країнах-учасницях Болонського процесу йде дуже незбалансовано, невелика кількість країн розробила національні кваліфікаційні рамки (чи то для всіх рівнів, чи то тільки для вищої освіти, чи то для інших секторів освіти). Велика кількість країн усе ще обговорюють, який вигляд повинна мати ця реформа.

Європейська рамка кваліфікацій у галузі вищої освіти не має характеру жорстких приписів, тобто не являє собою нормативно-обов'язкової конструкції. Вона розуміється не як категорична правова норма, але говорить про бажаність сумісності з нею національних структур кваліфікацій вищої освіти. Рамки – це структурна характеристика. Чим наповнити рамки, залежить від країни – учасниці Болонського процесу. Національні кваліфікаційні рамки, що розробляються на основі Європейської рамки кваліфікацій у галузі вищої освіти, мають бути сумісні з нею. Під час розроблення останніх у рамках тієї чи іншої країни цілком допускається її конкретизація. У цьому плані виявлення складу компетенцій, диференційованих за рівнями вищої освіти для різних напрямів (спеціальностей) підготовки є непростим процесом операціоналізації дескрипторів, що містяться в Європейській рамці кваліфікацій у галузі вищої освіти.

У європейських освітніх системах рівень відображення компетенцій у навчальних планах і програмах різний. Це зумовлено різними культурно-освітніми традиціями. Насамперед, це стосується розроблення переліків компетенцій, їх формування в освітньому процесі та оцінювання. Компетентнісний підхід передбачає переорієнтацію всього освітнього процесу на студента. Завдання визначення академічних і професійних профілів у трирівневій структурі вищої освіти тісно пов'язане з ідентифікацією компетенцій, співвіднесених із цими рівнями. Західні університети шукають розв'язання цієї проблеми у взаємодії з роботодавцями в рамках одночасного розроблення цілісних навчальних планів, що охоплюють обидва рівні – бакалаврат і магістратуру. Відкритим залишається питання про інші джерела, що залучаються до процесу виявлення компетенцій. На практиці в Європі склався великий арсенал методів, форм і способів взаємодії та діалогу вищої школи з різними зовнішніми агентами.

Важливим вважається використання «мови компетенцій» під час заповнення Diploma Supplement (Додаток до диплома). Компетенції

покликані зіграти роль своєрідних фокусів, які забезпечують постановку цілей, проектування результатів і процесів, а отже – прозорість відповідних ступенів (кваліфікацій).

У європейських суспільствах дедалі більше затребувані такі навчальні плани і програми, які розроблені в контексті широких тенденцій, що мають місце на європейському рівні.

Усі країни, що беруть участь у Болонському процесі, взяли зобов'язання створити національні рамки кваліфікацій, сумісні з європейськими рамками. Національні заклади вищої освіти мають забезпечити, щоб їхні навчальні програми відповідали стандартам, зазначеним у національній та європейській рамках кваліфікацій.

З метою реалізації взятих на себе міжнародних зобов'язань Україна розробила власну Національну рамку кваліфікацій і створила Національне агентство кваліфікацій.

Згідно ст. 35 Закону України «Про освіту» Національна рамка кваліфікацій призначена для впорядкування освітніх і професійних кваліфікацій та відповідає кількості рівнів Європейської рамки кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти і «призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій» (Закон України «Про освіту», 2017).

Національна рамка кваліфікацій затверджена Кабінетом Міністрів України.

У Постанові КМУ йдеться про те, що Національна рамка кваліфікацій «враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудових відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці» (Про затвердження Національної рамки кваліфікацій, 2011). Забезпечення якості освіти в Україні є основним завданням Національної рамки кваліфікацій. Національна рамка кваліфікацій виокремлює відповідні рівні, кожен з яких визначається певною сукупністю компетентностей особи, які є типовими для кваліфікацій відповідного рівня.

Оскільки Україна бере на себе зобов'язання як держави-кандидата в ЄС, Європейська Комісія та органи української влади продовжують сприяти прозорості й порівнянності кваліфікацій України та зони Європейської

рамки кваліфікацій. Така співпраця сприяє взаємному визнанню кваліфікацій.

В січні 2023 року Генеральним директором із питань зайнятості, соціальних справ та інклюзії Європейської Комісії був опублікований «Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і української Національної рамки кваліфікацій». Європейська Комісія надала рекомендації щодо посилення української Національної рамки кваліфікацій і зміцнення її зв'язку з Європейською рамкою кваліфікацій. Зокрема, йдеться:

- зазначення рівнів Європейської рамки кваліфікацій у зв'язку з кваліфікаціями є найвідчутнішою інформацією для кінцевих користувачів і роботодавців;

- українські кваліфікації вищої освіти чітко співвіднесені з Національною рамкою кваліфікацій, але інші типи кваліфікацій такого співвіднесення не мають;

- кваліфікації у професійній (професійно-технічній) освіті могли б виграти від упровадження додатків до дипломів/свідоцтв і застосування принципу коротших описів результатів навчання;

- в Україні реєстр кваліфікацій функціонує поки не повною мірою: його ще необхідно наповнювати додатковою інформацією про кваліфікації;

- варто розвивати використання Національної рамки кваліфікацій для підтримки професійної орієнтації тощо (Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і української Національної рамки кваліфікацій, 2023).

Разом з тим «Україна може отримати додаткову користь від співпраці в рамках ДГ ЄРК у нових сферах, як-от: національні бази кваліфікацій і цифрових документів про освіту, цифровізація додатків до дипломів та визнання мікрокваліфікацій – сфера, у якій Україна нещодавно ініціювала пілотний проєкт, який стосується умінь і навичок для відбудови країни» (Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і української Національної рамки кваліфікацій, 2023).

Висновки. Таким чином, Європейські рамки кваліфікацій являють собою методичні та концептуальні підходи, спрямовані на оптимізацію реформування освіти на національному рівні, де також мають бути розроблені системи кваліфікацій.

Європейська рамка кваліфікацій у галузі вищої освіти необхідна для встановлення реальної прозорості між існуючими європейськими системами вищої освіти. Вони мають поліпшити визнання іноземних кваліфікацій, збільшити мобільність учнів і зробити оцінку більш точною. Кваліфікаційні рамки є орієнтиром для тих країн, які розвивають свої національні структури. Нарешті, вони забезпечують контекст для ефективної перевірки якості.

Європейською Комісією надані рекомендації щодо посилення української Національної рамки кваліфікацій і зміцнення її зв'язку з Європейською рамкою кваліфікацій. Завдяки тому, що у червні 2022 року Україна стала державою-кандидатом на вступ до ЄС, Україна може почати готуватися до зіставлення української Національної рамки кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій.

Література

1. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.11.2023).
2. Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і української Національної рамки кваліфікацій. URL: <https://europa.eu/europass/system/files/2023-02/Comparison%20report%20final%20rev%2023-02-2023%20UA.pdf> (дата звернення: 11.11.2023).
3. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#n12> (дата звернення: 01.12.2023).
4. Communique of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001. URL: <https://www.wg.aegec.org/ewg/praguecommunique.htm> (дата звернення: 15.12.2023).
5. London Communique 18 May 2007. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world. URL: https://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/2007_London_Communique_English_588697.pdf (дата звернення: 15.12.2023).
6. Realising the European Higher Education Area Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003. URL: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf (дата звернення: 01.12.2023)
7. The Bologna Declaration of 19 June 1999. URL: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (дата звернення: 01.12.2023)
8. The European Higher Education Area - Achieving the Goals Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bergen, 19-20 May 2005. URL: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf (дата звернення: 15.12.2023)

References

1. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" [Law of Ukraine "On Education"] (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2017, № 38-39, st. 380). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (date of appeal: 11.11.2023) (ukr).
2. Zvit pro porivniannia Yevropeiskoi ramky kvalifikatsii i ukrainskoi Natsionalnoi ramky kvalifikatsii [Report on the comparison of the European Qualifications Framework and

- the Ukrainian National Qualifications Framework]. Retrieved from: <https://europa.eu/europass/system/files/2023-02/Comparison%20report%20final%20rev%2023-02-2023%20UA.pdf> (date of appeal: 11.11.2023) (ukr).
3. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii [On the approval of the National Qualifications Framework]. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p#n12> (date of appeal: 01.12.2023) (ukr).
 4. Communique of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001. Retrieved from: <https://www.wg.aegec.org/ewg/praguecommunique.htm> (date of appeal: 15.12.2023) (eng).
 5. London Communique 18 May 2007. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world. Retrieved from: https://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/2007_London_Communique_English_588697.pdf (date of appeal: 15.12.2023) (eng).
 6. Realising the European Higher Education Area Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003. Retrieved from: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2003_Berlin/28/4/2003_Berlin_Communique_English_577284.pdf (date of appeal: 01.12.2023) (eng).
 7. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Retrieved from: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Ministerial_conferences/02/8/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (date of appeal: 01.12.2023) (eng).
 8. The European Higher Education Area – Achieving the Goals Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bergen, 19-20 May 2005. Retrieved from: https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2005_Bergen/52/0/2005_Bergen_Communique_english_580520.pdf (date of appeal: 15.12.2023) (eng).

QUALIFICATIONS FRAMEWORK IN THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA

S. F. Rashydov, M. V. Roganova, S. S. Rashydova

The article provides a description, reveals the essence and the goals of the qualifications framework in the European Higher Education Area.

It is noted that the formation of the European Higher Education Area is based on the development of a compatible and understandable system of degree structures at the European level, which would contribute to the development of mobility, transparency, and recognition of qualifications in higher education between countries. Discussions on this issue have led to the creation of a common European Qualifications Framework (a structure of qualifications). All countries participating in the Bologna process have committed to creating national qualifications frameworks compatible with the European Framework. National institutions of higher education must ensure the compliance of educational programs with the standards specified in the national and European qualifications frameworks.

It is emphasized that there is no universal system of qualifications. But with the help of the European Qualifications Framework, countries can compare qualifications and encourage learning. In order to implement the assumed international obligations, Ukraine has developed its own National Qualifications Framework and created the National Qualifications Agency. In January 2023, the European Commission provided recommendations on strengthening the Ukrainian National Qualifications Framework and strengthening its connection with the European Qualifications Framework.

Key words: *Bologna Declaration, European Higher Education Area, qualifications framework, qualification descriptors, European Qualification Framework, National Qualification Framework.*

Рашидов Сейфулла Фейзуллаєвич – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: seifulla.rashydov@gmail.com

Rashydov Seifulla Feizullaiovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of General Pedagogy and Special Education of Izmail State Humanitarian University (Izmail, Ukraine). E-mail: seifulla.rashydov@gmail.com

Роганова Марина Вікторівна – завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: marinavik@ukr.net

Roganova Maryna Viktorivna – Head of the Department of Theories and Methodology of Preschool Formation of Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy” of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: marinavik@ukr.net

Рашидова Світлана Станіславівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ, Україна). E-mail: svetlana101068@gmail.com

Rashydova Svitlana Stanislavivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Pedagogy Department of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Kyiv, Ukraine). E-mail: svetlana101068@gmail.com